

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ І СІМ'Ї В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Лучко О.М., аспірант СумДПУ ім. А.С.Макаренка

Система ринкових відносин упевнено вкоренилася в усіх сферах суспільно-економічного життя України ХХІ століття. Освіта як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства й держави повинна відповідати на виклик реалізувати свою функцію в умовах таких відносин. У ст. 53 Конституції України сказано: «кожен має право на освіту». Можемо з упевненістю стверджувати, що освіта для людини – потреба, породжена розвитком цивілізації. Це нематеріальна, вишукана потреба, що за критерієм значущості та ієрархій у піраміді Маслоу стоїть на найвищому ступені – самореалізації. Освітня діяльність навчального закладу передбачає надання освітніх послуг, що належать до нематеріального виробництва й передбачають взаємодію між людьми, які є учасниками навчально-виховного процесу. Згідно зі статтею 50 Закону України «Про освіту», учасниками навчально-виховного процесу є: вихованці, учні...; керівні, педагогічні, наукові, науково-педагогічні працівники; батьки або особи, які їх замінюють; представники підприємств... Повноцінна реалізація навчальними закладами мети освіти можлива лише при оптимальній взаємодії названих вище учасників навчально-виховного процесу.

Слід зазначити, що саме поняття «послуга» вимагає взаємодії між замовником і виконавцем. Державний комітет України по стандартизації, метрології та сертифікації в Державному класифікаторі дає наступне визначення: «послуга – наслідок безпосередньої взаємодії між постачальником і замовником внутрішньої діяльності постачальника для задоволення потреб замовника». Відтак виникає необхідність перебудови відносин між батьками учнів та загальноосвітніми навчальними закладами у напрямку організації педагогічної взаємодії.

Нормативно-правові документи, що мають юридичну силу на сучасному етапі, створюють підґрунтя для організації такої взаємодії. Зокрема, у державній національній програмі «Освіта. Україна ХХІ століття» серед пріоритетних напрямків реформування освіти зазначено, що в основу національного виховання закладений принцип єдності сім'ї та школи, наступності та спадкоємності поколінь, організація родинного виховання та освіти як важливої ланки

виховного процесу, забезпечення педагогічної просвіти батьків. Таким чином сім'я і школа в тісній взаємодії повинні працювати над виконанням соціального замовлення, зазначеного в Законі України «Про освіту»: «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу».

Очевидно, що сім'я, як замовник освітніх послуг, зацікавлена в результативності освітнього процесу не менше, ніж учителі. У той же час, постійна співпраця з батьками на сучасному етапі розвитку освіти є не просто професійним обов'язком учителів, а й необхідною передумовою реалізації єдиної політики в галузі освіти. Варто зазначити, що підтримка взаємозв'язку з сім'ями входить до посадових обов'язків педагогічних працівників. Зокрема, у Положенні про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти зазначається, що «класний керівник сприяє взаємодії учасників навчально-виховного процесу в створенні належних умов для виконання завдань навчання і виховання», «...здійснює свою діяльність у напрямку виховання шанобливого ставлення до родини...». У посадовій інструкції вчителя, розробленій на основі тарифно-кваліфікаційної характеристики, вказується, що «вчитель ... підтримує постійний зв'язок із батьками учнів (особами, які їх замінюють)». Типове Положення про атестацію педагогічних працівників України також передбачає взаємодію навчального закладу з сім'єю. У ньому, зокрема, сказано, що «атестація здійснюється ...з урахуванням думки батьків, учнів».

Взаємодія педагогів і батьків – це суттєва ознака нової освітньої ситуації. Батьки на сучасному етапі починають розуміти свою роль як об'єктів освітнього процесу, які можуть активно впливати на освітньо-виховне середовище школи. Нині розроблено ряд документів, що регламентують участь батьків в управлінні навчальним закладом. Зокрема, у Положенні про загальноосвітній навчальний заклад сказано, що «у загальноосвітньому навчальному закладі за рішенням зборів або ради загальноосвітнього навчального закладу можуть створюватися й діяти піклувальні ради..., батьківські комітети, комісії, асоціації тощо». Міністерством освіти й науки України розроблено Положення про Піклувальну раду загальноосвітнього навчального закладу, Примірне положення про батьківські комітети (ради) загальноосвітнього навчального закладу, Примірне положення про звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів. Таким чином закладена

правова основа діяльності батьківських об'єднань у навчальних закладах.

Право дітей на освіту розкривається у Законі України «Про освіту». Виходячи з того, що дитина є правоздатною від народження, але не завжди вміє користуватися своїми правами і в силу цього не дієздатна в повному обсязі, метою взаємодії сім'ї та школи є створення умов для реалізації дитиною права на освіту, що реалізується через те, що: 1) згідно з Конституцією України, «держава забезпечує доступність і безкоштовність повної загальної середньої освіти в державних і комунальних навчальних закладах»; 2) згідно з Законом України «Про освіту», батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані: - створювати належні умови для розвитку їх (дітей) природних здібностей; - сприяти здобуттю дітьми освіти; 3) згідно з Законом України «Про загальну середню освіту», батьки повинні забезпечувати умови для здобуття дитиною загальної середньої освіти; злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти може бути підставою для позбавлення їх батьківських прав. 4) педагогічні працівники організують і здійснюють у педагогічному процесі реалізацію права дитини на освіту шляхом виконання своїх посадових обов'язків.

Вивчення нормативно-правових документів дає всі підстави стверджувати, що у процесі взаємодії сім'ї і школи педагогічні працівники і батьки мають обов'язки щодо реалізації права дитини на освіту і взаємодії між собою. Так, учителі зобов'язані «виховувати у дітей та молоді повагу до батьків, жінки, старших за віком», а батьки - «створювати належні умови для розвитку їх (дітей) природних здібностей, виховувати шанобливе ставлення до ... старших за віком», у тому числі вчителів, відповідають «за здобуття повної загальної середньої освіти дітьми» (Закон України «Про освіту»).

Отже, загальноосвітній навчальний заклад і сім'я взаємодіють у правовому полі. Оскільки ж право – це, насамперед, система поведінкових стандартів, за якими члени суспільства мають діяти у відповідних ситуаціях, щоб їхні інтереси узгоджувалися з інтересами і потребами інших людей, то процес оволодіння знаннями та навчання учня у поєднанні з виховним процесом мають ґрунтуватися на загальнолюдських принципах гуманізму, толерантності, демократизму, культури. Відтак на сучасному етапі розвитку освіти в Україні виникає необхідність створення нової моделі взаємодії загальноосвітнього навчального закладу і сім'ї, основаної на ідеях гуманізму.